

РЕЦЕНЗІЇ

**ДЕМОКРАТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
НА ЗАСАДАХ МАГДЕБУРЗЬКОГО ПРАВА НА ВОЛИНІ
(РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ А.В. БОРТНІКОВОЇ
«МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ НА ВОЛИНІ: СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТРАДИЦІЇ
І СУЧАСНИЙ ПРОЦЕС ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ»)¹**

Дорош Л.О.,

*кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»*

Реформа місцевого самоврядування, що відбувається в Україні, актуалізує питання вивчення вітчизняного досвіду самоврядування територіальних громад на демократичних засадах. Проблеми становлення і розвитку інститутів місцевого самоврядування від початку його наукового осмислення вимірюються великою кількістю публікацій, які відрізняються своїми регіональними студіями, тематичною спрямованістю і глибиною наукового аналізу. Водночас досліджень, присвячених проблемі опосередкованої екстраполяції середньовічного досвіду функціонування інститутів місцевого самоврядування на засадах магдебурзького права в містах Волині на сучасність, бракує. Актуалізує науковий доробок А.В. Бортнікової і відсутність політологічних досліджень діяльності самоврядних інституцій на засадах магдебурзького права в містах Волині на ранніх етапах їх становлення і розвитку – в час, коли місцеве самоврядування перебувало лише в стадії формування як суспільно-політичний інститут, а міські громади виборювали своє право бути повноправними суб'єктами політико-правових відносин.

Інститут місцевого самоврядування в сучасному його розумінні склався на межі XVIII–XIX ст., за часів трансформації абсолютистських режимів у модерні демократичні й правові держави. Попри тривалу боротьбу суспільства з феодалними становими, патріархальними і корпоративно-цеховими обмеженнями, окремі елементи тогочасного місцевого самоврядування збереглися й наповнилися сьогодні новим політико-правовим змістом. Тож у сучасній науці й на рівні практичного вирішення проблем розбудови системи самоврядування незалежної України слід враховувати історичний досвід самоврядування територіальних громад.

Увагу автора приділено аналізу концептуальних засад інституту місцевого самоврядування у вигляді теорій і моделей суспільного устрою, які довели своє право на існування. Наукове обґрунтування демократичних принципів і форм організації та діяльності місцевого самоврядування весь час перебувало в полі тяжіння двох інтелектуальних течій суспільно-політичної і правової думки: доведення правомірності та доцільності державної централізації проти автономії місцевих територіальних громад. Загалом сучасні концепції розставляють акценти і пріоритети у відносинах між центральними органами держави і територіальними громадами на користь зростання політичної суб'єктності людини і громадянина.

Дослідниця зуміла сконцентрувати увагу на основних сутнісних характеристиках, закономірностях, тенденціях розвитку політичного процесу, що були характерними для розвитку місцевого самоврядування у волинських містах. Автору вдалося встановити опосередкований зв'язок між зміною історичних, соціально-психологічних та політичних умов і динамікою та характером державотворчих процесів, виявити їх специфіку і особливості на кожному конкретно-історичному етапі. У книзі здійснено темпоральний і концептуальний виміри політичної суб'єктності місцевого самоврядування, розглянуто сукупність принципів, наукових підходів, загальнонаукових та спеціальних методів дослідження інститутів і процесів функціонування місцевого самоврядування, розкрито зміст основних категорій і понять дослідження, таких як «місто», «міське самоврядування», «суспільно-політична традиція», «децентралізація».

Автором здійснено аналіз політико-правових засад запровадження магдебурзького права, показано зміст соціально-економічного розвитку міст як ресурсу місцевого самоврядування, розкрито характер суспільно-політичної взаємодії волинських міст і таких державних урядників, як старости, ключники, городничі і мостівничі.

¹ Бортнікова А.В. Міське самоврядування на Волині: суспільно-політичні традиції і сучасний процес децентралізації. Луцьк: Вежа-Друк, 2018.

У монографії здійснено ретроспективний аналіз процесів інституалізації самоврядування у волинських містах на засадах магдебурзького права в часи їх перебування в складі Великого князівства Литовського. Охарактеризовано соціальну топографію міст, структуру їх населення, організацію цехового ремесла, обсяги внутрішньої і міжнародної торгівлі, напрями діяльності місцевих урядників тощо.

На особливу увагу заслуговує розділ, присвячений аналізу сучасного стану місцевого самоврядування в Україні в контексті процесів демократизації і децентралізації (на прикладі м. Луцька). У ньому розкрито зміст еволюції інституційних форм самоврядування в Луцьку та інших волинських містах у дорадянський і радянський періоди, охарактеризовано зміст демократичних змін нормативно-правової бази місцевого самоврядування, простежено еволюцію партійного представництва в Луцькій місь-

кій ради, охарактеризовано процес децентралізації як важливої складової частини процесів зростання політичної суб'єктності міської ради і територіальної громади Луцька.

Дослідження побудоване логічно, збережена послідовність викладу матеріалу, не порушений зв'язок між структурними частинами, які розміщені в порядку історичної градації. Рецензовану працю також відрізняє науковий стиль викладу, який у той же час не перенавантажений занадто складними конструкціями.

Рецензовані матеріали дозволяють звернути увагу на новизну авторських підходів, а з іншого боку – визначити деякі дискусійні питання та спрямувати інтерес автора на подальше дослідження багатопланового процесу вивчення історичного досвіду становлення української державності, зокрема особливості формування соціокультурного простору життєдіяльності людини, який би відповідав новим умовам її соціалізації.